

Omkring oprettelsen af Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg

AF JES P. JØRGENSEN

I 100-året for dette laboratoriums virke kan det have stor interesse at se på de forhold, der førte til oprettelsen og at omtale de to mænd, der fik den største indflydelse derpå.

Allerede i 1858 under skolens opførelse blev tanken om fodringsforsøg drøftet og 1859 foresloges at knytte husdyrhold til skolen hvorved undervisningen kunne anskueliggøres og lærerne få lejlighed til at afprøve det nye samt til forskning, der kunne blive til stor gavn for landbruget.

1868 henvendte en forening af landmænd på Falster sig med ønske om gennemførelse af fodringsforsøg med drøvtyggere. Der blev nedsat et udvalg, der virkede i 1869–70, og der fremkom forslag om oprettelse af en staldbygning til 18 kreaturer, men da ministeriet ønskede besparelser, svarede højskolens flertal: hellere intet end for ringe standard.

Højskolens direktør vedligeholdte ønsket om en central hvorfra forsøg og undersøgelser kunne ledes; der blev nedsat en kommission, der i 1878 afgav betænkning om oprettelse af 3 sideordnede afdelinger: en kemisk, en dyrefysiologisk og en plantefysiologisk. Forhandlingerne gik trægt indtil docent Fjord indgav sin ansøgning i 1881. Det videre forløb vil fremgå af omtalen af de to mænd, der – gennem deres virke – fik den største indflydelse på laboratoriets oprettelse.

N. J. Fjord

Niels Johannes Fjord blev født den 27. april 1825 på Holmsland (mellem Ringkøbing og Stadil fjord). Faderen var skolelærer og kirkesanger og drev et gårdmandsbrug så godt, at han tildeltes Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs sølvbæger for vindskibelig jorddyrkning; han avlede bl.a. gulerødder og hvidkål. – Moderen beskrives som en dygtig husmoder, hvis smør var anerkendt viden om og hun indførte bl.a. farvning af smør med saften af gulerødder.

Fjord betegnedes som en lærenem dreng med gode skolekundskaber og fik af kammerater tilnavnet »den rare Johannes«. – Allerede som 14-årig begyndte han sin lærergerning for børn på egnen. Han kom på seminarium, havde lærergerning ved Vejle og i Varde og kom efter få år til friskolen i Århus.

Kort efter udbrød 3-års krigen; som Danmarks trofaste søn meldte han sig straks frivilligt til deltagelse og var bl.a. med i slaget ved Bov den 9. april 1848.

Hjemkommen fra krigen fortsatte han sin lærergerning ved friskolen i Århus, hvor han endvidere fulgte lektor *P. Frenchens* forelæsninger for at uddanne sig yderligere i matematik og fysik. Dette gav anledning til, at han anbefaledes til studium på Den polytekniske Lærestanstalt, hvor prof. *Madvig* hjalp ham til optagelse og overskoledirektør *Monrad* især med fremskaffelse af midler til studiet.

Allerede inden Fjord havde taget den afsluttende eksamen, blev han tilbudt stillingen som lærer i fysik ved den i 1858 nyoprettede Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole, hvor han blev meget afholdt. Selv om hans forelæsninger næppe var så formfuldendte som nogle andre kunne holde dem, var de dog tilrettelagt på en sådan måde, at eleverne forstod faget. Kridtet og den sorte tavle blev flittigt brugt, og hans kærlighed til eleverne hjalp godt til.

Ansættelsen blev indledningen til den frugtbringende gerning, der skulle gøre Fjords navn så kendt og agtet – ikke alene herhjemme men langt ud over landets grænser, selv til så fjerne egne som Brasilien og New Zealand.

Inden den omtales nærmere, skal kort Fjords store interesse for skolevæsenet omtales. Gennem *Monrad* blev han tidlig betroet tilsynet med de af denne oprettede kursus til lærers videre uddannelse, de såkaldte »*Monradske Kursus*«. Det blev Fjord, der videreførte og udbyggede dem til gavn og glæde for mange lærere og til berigelse for sig selv, idet han derigennem fik knyttet mange – ofte livsvarige – forbindelser og venskaber.

1869 indvalgte Fjord i skolekommissionen på Frederiksberg og var fra 1872–85 »Tilsynsførende« med skolevæsenet i denne stærkt voksende by. Flere nye skoler måtte bygges og lærere ansættes. Undervisningen kom ind i ordnede forhold og skoleforsømmelser kunne stort set afskaffes. I den forbindelse må også nævnes, at lærerinder fik tilrettelagt undervisningen således, at den blev overkommelig.

Virket på Frederiksberg var så godt, at Fjord i 1873 blev indbudt til at deltage i den af Københavns kommune nedsatte kommissions arbejde til ordning af denne store bys skolevæsen. – Også ministeriet brugte Fjord som konsulent og han har derigennem fået indflydelse på hele landets skolevæsen.

Som foran anført var det dog især forsøgsvirksomheden, der gjorde Fjords navn så kendt. – Den begyndte med kogningsforsøg. Som lærer i fysik havde han med varmens forplantning at gøre, og da dr. med. *H. Krabbe* havde opdaget, at de for mennesker og dyr så farlige trikiner kunne dræbes ved opvarmning til 56°C (men ikke ved 52°C), undersøgte Fjord hvorvidt det indre af et stykke kød havde været tilstrækkelig opvarmet ved almindelig anvendt tilberedning for at være sikker på, at alle eventuelle tilstedeværende trikiner var dræbt. Det nødvendige apparatur til undersøgelsen konstruerede Fjord selv og han kunne ved slutningen angive den hovedregel, at kogningstiden skulle være omkring 17 minutter for hvert pund et stykke kød vejede (15 en varm sommerdag, 20 en kold vinterdag). – En meget vigtig opdagelse blev samtidig gjort: Kogningstiden kunne afkortes, når kødet blev stående i det kogende vand med låg over. Da Fjord endvidere var god til at drage erfaringer fra det praktiske liv, hvor husmødre ofte »kogte færdig« ved at indpakke det opvarmede i længere tid, kom han ind på de meget omtalte forsøg med »*kogning*

i hør«. De foretoges ikke alene i almindeligt husholdningsapparat, men også i store beholdere som f.eks. i Københavns kommunes hospitaler og Frederiksberg hospital, og de gav anledning til – dengang som nu – meget nødvendig energibesparelse. – Det var 1866–67.

Allerede ved nogle af de nævnte kogningsforsøg var der brugt vanddamp til opvarmning og det gav stødet til fortsatte undersøgelser med denne som opvarmingsmiddel; forbedringer i apparaterne blev indført undervejs og resultaterne af undersøgelserne er meddelt i et foredrag i Landhusholdningsselskabet den 6. marts 1872. Fjord fik konstrueret støbejerns-gruekedler med tætsluttende, tungt låg, hvorved spild af vanddamp kunne undgås og opvarmningen blive mere rentabel.

Disse forsøg med vanddamp var så vellykkede, at Fjord fik lyst til at indføre den i mælkerier. Heldigvis var flere godsejere interesseret i at få dette afprøvet og den første, der stillede sit mejeri til rådighed, var godsejer *Vallentiner*, Gjeddedal. Det havde den store fordel, at Fjord derved fik »foden indenfor« i det *praktiske landbrug*. Under bestyrerens, forvalter *Richters*, daglige tilsyn blev forsøgene gennemført så nøjagtige og omhyggelige, at de – efter nogle forbedringer i apparaturet – førte til konstruktionen af den kendte »*Fjords Dampgryde*«.

Meteorologiske undersøgelser blev inddraget. Det kongelige danske Landhusholdningsselskab havde i begyndelsen af 1860'erne påbegyndt oprettelsen af meteorologiske stationer ud over landet og det blev overdraget Fjord som medlem af selskabets meteorologiske komité at stå for oprettelsen. I begyndelsen brugtes en dengang meget anvendt regnmåler, men man blev hurtigt klar over, at den kunne vise forskelligt alt efter stedet for dens placering samt udformningen, læforhold, højden over jorden og lign. Fjord anstillede da *sammenlignende forsøg* og fandt således frem til regnmålerens rigtige udformning og placering.

Dette princip – de sammenlignende forsøg – blev ledetrådene i Fjords fremtidige arbejde, der gav så store resultater.

Opbevaring af is til brug i mælkerier var dengang et stort problem. Svindet var ofte for stort. Ved at sammenligne forskelligt materiale til bund, sider og tag i ishusene samt isens tykkelse og tidspunktet for bjergningen fandt Fjord frem til »*Loven for Svind i Ishus*« og godtgjorde, at det stod i ligefremt forhold til isrummets indre overflade, antallet af dage og disse dages middeltemperatur udtrykt i C°. – Penge til disse forsøg blev givet af Landhusholdningsselskabet, Det Raben-Lavetzauske Fond, Det Classenske Fideikommis samt efter ansøgning fra skolens direktør af en efter datidens forhold stor bevilling på finansloven (4000 kr.).

Efter anbefaling fra direktøren og tilsynsrådet for Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole indvilgede Fjord 1876 i at gå videre med forsøg over *isens mest økonomiske anvendelse* i mælkerier (efter at lettelser i undervisningspligten var stillet ham i udsigt). De blev udført i forskellige større mælkerier, hvorved Fjord kom ind i systemet med »*bevægelige Forsøgsstationer*«. Forsøgene måtte udføres under kyndigt tilsyn, hvorfor det blev nødvendigt at antage faste og uddannede assistenter. De første blev den senere inspektør *Leegaard*, Rosvang og overassistent *Lunde*.

Centrifugen var imens konstrueret. Fjord foretog indgående forsøg og indførte forbedringer. Undersøgelser over dens renskumningsevne i sammenligning med tidligere bølge- og andre mælkesystemer krævede naturligvis mange kemiske undersøgelser. De blev udført på Steins kemiske Laboratorium til tariffmæssig betaling og det var polyteknisk kandidat *V. Storch*, der udførte dem. Der kom derved et endnu snævrere samarbejde mellem ham og Fjord end der var i forvejen, og da Forsøgslaboratoriet oprettedes var der absolut ingen tvivl om, at Storch skulle ansættes som leder af den kemiske afdeling.

Analyserne i Steins kemiske Laboratorium var for dyre i længden, og det var svært at få foretaget nødvendige – undervejs opdukkende – undersøgelser udover de bestilte. Hele forsøgsvirksomheden havde jo efterhånden antaget et ret stort omfang. Af disse grunde blev en bygning med central for ledelsen og til de nødvendige kemiske undersøgelser mere og mere påtrængende.

Tidligere tilløb til opførelse af bygninger er omtalt i indledningen; alle forslag blev skrinlagt eller trukket i langdrag. – Den 21. marts 1881 kom så Fjord med sit forslag om oprettelsen af et forsøgslaboratorium på en højskolen tilhørende grund. Det anbefalede stærkt af skolens direktør og af den tilsynsførende og det blev da også dette forslag, der gik igennem. Som så meget andet mødte det naturligvis en vis modstand i begyndelsen; Fjord måtte igennem en del drøje forhandlinger, men hans autoritet – parret med de praktiske erfaringer han havde indhøstet – gjorde tilsidst udslaget. Fjords forslag havde ydermere den fordel, at flere af de i kommissionens betænkning af 1878 foreslåede indretninger kunne indpasses. Vejen var banet og på finansloven 1882–83 bevilgedes 122.000 kr. til opførelse af et *Laboratorium for landøkonomiske Forsøg* samt et ishus efter Fjords konstruktion.

Bygningernes opførelse begyndte i sommeren 1882 og de var under tag inden årets udgang. Karakteristisk for Fjord benyttede han lejligheden til at anstille forsøg over hvorledes bygningen hurtigst kunne gøres tør; i 14 værelser lod man om natten røgen fra åbenstående kakkelovne trænge igennem rummene medens 8 andre opvarmedes fra kaloriferer. Idet kulilten i røgen indgik forbindelse med mørtelen tørrede førstnævnte hurtigst. – Allerede i slutningen af april 1883 stod bygningerne færdige til at tages i brug.

Vedrørende enkeltheder og nærmere beskrivelser henvises til »Docent Niels Johannes Fjords Liv og Virksomhed« af *V. Storch* i 1891 og til den 200. beretning fra Forsøgslaboratoriet i 1943.

Skønt Fjord nærmede sig de 60 år og havde arbejdet hårdt hele livet igennem, var hans kræfter langt fra opbrugt og forsøgslaboratoriets oprettelse gav ham ganske naturligt nyt mod; han kastede sig med iver over undersøgelser og forsøg. – Der blev arrangeret osteudstillinger i de nye bygninger og bl.a. foretaget sammenligninger af ost fra de forskellige mælkesystemer.

Da skummetmælkens værdi som føde til dyr og især til mennesker (spec. børn) blev draget stærkt i tvivl – spec. af en del læger – anstillede Fjord forsøg med denne som foder til kalve og grise og de viste, at den var velegnet.

Det førte ham ind på de mange fodringsforsøg og de kendte værdiansættelser af

fodermidler i forhold til hinanden. Her må henvises til beretningerne. Det samme gælder andre undersøgelser.

Fjord var i de seneste år fritaget for undervisning for helt at kunne hellige sig forsøgene. Til faglig vejleder ved fodringsforsøgene blev Landhusholdningsselskabets konsulent, *P. Jessen*, antaget.

Interessen og arbejdskraften forblev tilsyneladende uændret og usvækket, ingen regnede med, at det gik mod enden. Så sent som den 29. december 1890 foreligger der bevis for, at Fjord har arbejdet og sat sin underskrift. Pludselig blev en operation nødvendig, der stødte bughindebetændelse til og søndag den 4. januar 1891 sov Fjord stille ind.

Deltagelsen ved bisættelsen fra Frederiksberg Kirke var meget stor og jordfæstelsen fandt sted på Solbjerg Kirkegård, hvor gravstedet endnu forefindes under betegnelsen 1-A-148 nær indgangen fra Sdr. Fasanvej overfor Zoologisk Have.

M. V. S. Storch

Selv om der af den givne omtale af Fjord må sluttes, at han var den der fik den største indflydelse på Forsøgslaboratoriets oprettelse, er der ingen tvivl om, at Storchs grundige, sikre, velovervejede og fremtidsorienterende arbejde har bidraget væsentlig dertil. Storchs væsen – han hørte til »de stille i landet« (se nekrologen) – bevirkede, at han ikke kom så meget offentligt frem; ifølge en personlig meddelelse, jeg har fået fra nært familiemedlem, skal Fjord have udtalt: Hvad var jeg uden Storch. – Det nære samarbejde og det venskabelige forhold, der bestod mellem de to fra 1860erne til Fjords død lige efter nytår 1891, har givet store resultater og derved været til uhyre gavn for dansk landbrug og dermed for Danmark.

Mathias Vilhelm Samuel Storch blev født den 21. juli 1837 i Køng på Fyn, hvor faderen var en afholdt sognepræst og moderen af slægten Götzsche.

Sin videnskabelige uddannelse fik Storch på Polyteknisk Lærestanstalt, hvor han i 1861 tog eksamen i anvendt naturvidenskab. Straks derefter fik han ansættelse ved kryolitfabrikken Øresund. Da krigen kom i 1864 deltog han i denne og havde som lieutenant kommandoen over skanse 3 ved Dybbøl, hvor han blev taget til fange.

Fra 1865–82 var Storch ansat ved Steins kemiske Laboratorium, hvor han væsentligst arbejdede som landbrugskemiker og udførte de kemiske analyser for de af Fjord ledede forsøg. Fra den tid foreligger talrige artikler, der for en stor dels vedkommende er optaget i *Ugeskrift for Landmænd*, *Tidsskrift for Landøkonomi*, *Landbrugs-Ordbogen* og andre fagskrifter.

Allerede omkring 1865 beskæftigede Storch sig med tanker om »*Fodringsforsøgene i deres nyere Skikkelse*«. Det første større offentliggjorte arbejde synes dog at være det i 1867 publicerede »*Væxtforsøg i Vand eller vandige Opløsninger*«. Heri omtaler han igangværende undersøgelser af Saussure, Liebig og Sachs, der arbejdede med forskellig tilførsel af næringsstof til planter såvel angående mængde som form, og

Storch slår til lyd for undersøgelse af, *hvilke næringsstoffer der er nødvendige for planterne.*

Samme år beskæftiger han sig med »Opbevaring af Mælk« og henleder opmærksomheden på betydningen af opvarmning samt anvendelsen af *rene* flasker samt fuldstændig fyldning og hermetisk lukning af dem.

Rørspiratoren – hvor rindende vand frembringer luftstrømme – forbedrede Storch væsentlig og offentliggjorde resultaterne i Tidsskr. f. Fysik og Chemie 1868, VIII, s. 137–150.

Husdyrenes rette fodring diskuteredes meget i disse år. Da hø var et meget almindeligt anvendt foder, blev der ofte draget sammenligninger mellem dette og andet foder og talværdier (vægtmængder) for ombytning angivet. Storch fandt hurtigt frem til, at forholdet ikke kunne fremstilles på denne simple måde. Udenlandsk litteratur blev taget til hjælp og undersøgelser foretaget af *Thaer, Liebig, Bloch, Petri, Schwarz* o.a. blev grundigt studeret og Storch kunne allerede i 1870 fremkomme med sine to artikler i Ugeskrift for Landmænd: »*Høværditheorien og dens Forhold til Fodringsforsøgene*« samt »*Fodringsforsøgenes vigtigste Opgaver*«. Han påviste, at visse legemsfunktioner og -bestanddele krævede ganske bestemte stoffer, f.eks. var protein nødvendigt for køddannelsen, mineralstoffer for knoglerne og jern for blodet, og de skulle være til stede i passende mængder. Konklusionen blev, at *blandingsforholdet af protein, kulhydrater og fedt har stor betydning for bestemmelse af næringsværdien.* – I den anden artikel belyses muligheden for bestemmelse af de enkelte næringsstoffers omsætning i legemet. For proteinstoffernes vedkommende lader det sig forholdsvis let praktisere gennem analyser af optagne og udskilte produkter og Storch lancerer her vistnok for første gang udtrykket »*Vedligeholdelsestilstand*«. Andre stoffers omsætning – f.eks. kulstof hvor en del afgår med udåndingsluften og gennem tarmkanalen – lader sig ikke konstatere på så simpel måde, hvorfor han slår til lyd for anskaffelse af *Respirationsapparat*.

Da »Landbrugs-Ordbogen« udkom i 1881 blev Storch ganske naturligt medarbejder og skrev en stor artikel om forsøg og undersøgelser over »*Ostning af Komælk og Ostens kemiske Sammensætning*«. I denne gives oplysning om mange tidligere udførte forsøg og undersøgelser og anvendelse af syring eller løbe diskuteres, der gives gode råd vedrørende ostens fremstilling hvor det nævnes, at flere forhold har stor indflydelse på det endelige produkt og den tid, der medgår til produktionen, spec. fremhæves: varmegraden, mængden af løbe og omrøringen: herunder især tidspunktet for dens påbegyndelse. – Endvidere er anført en oversigt over de forskellige sorter af ost.

Foruden de nævnte havde Storch indtil 1882 foretaget mange indgående og værdifulde undersøgelser over jordbundsforhold, gødskning, plantevækst, agrikulturkemi og lign., og man havde allerede i 1872 henledt opmærksomheden på centrifugalkraftens anvendelse ved flødeafsætningen – hvorved fabrikanter kom i gang med eksperimenter til fremstilling af centrifugen.

Det var således en meget alsidig og i landbrugsforhold meget interesseret mand,

der ved Forsøgslaboratoriets oprettelse blev leder af den kemiske afdeling og Fjords samarbejdspartner.

Storch kom her på »sin rette plads« i »eget« laboratorium. Med fuld iver kastede han sig ud i arbejdet og i forskningen, og med det stille, solide virke gav det store resultater.

Hurtigt kom han ind på *smør- og osteudstillinger* for at højne mejeriprodukternes kvalitet. Der er hentet mangan god belæring fra disse udstillinger. Det var jo i disse år andelsmejerierne dukkede op rundt omkring (det første i Hjedding 1882). – Større afhandlinger blev efter ansættelsen som regel udgivet som beretninger fra Forsøgslaboratoriet og i den 7. beretning derfra (1886) drager Storch sammenligninger med ost af skummetmælk fra *is- og centrifugemejerierne*.

Skulle der fremstilles gode produkter, måtte mælken naturligvis være *sund*. Tuberkulosen hærgede slemt i mange besætninger på daværende tidspunkt. Den kendte professor *B. Bang* havde arbejdet meget med denne alvorlige smitte og foretog bl.a. undersøgelser i samarbejde med Storch. Det resulterede i 2 beretninger fra Forsøgslaboratoriet »*Om tuberkuløs Mælk*«, nemlig den 4. i 1885 og den 16. i 1889, hvor Bang spec. tog sig af smittevejene og muligheder for hindring af smitte (spec. gennem opvarmning) og Storch af kemiske og fysiske forandringer.

Ikke alene herhjemme men også langt udenfor landets grænser var Storch forlængst anerkendt som den solide og grundige forsker. Derfor blev det også ham, der fik overdraget undersøgelsen af et »*Hvidt Stof*«, der blev funden i Island. Det var den kendte guldsmed og senere navnlig som arkæolog arbejdende *Sigurd Vigfusson*, der fandt stoffet, han foretog mange udgravninger, bl.a. på det sted hvor gården der iflg. sagnet havde tilhørt *Njal* – Bergthorsvol efter hustruen Bergthora – var placeret. Dette hvide stof lå for størstedelen vel bevaret under et tykt lag aske, og der blev givet den forklaring, at det var den under branden dannede aske, der havde lagt sig beskyttende hen over og bevaret det. Gennem det Islandske Oldsagsselskab i Reykjavik kom opgaven til Storch. Kemiske analyser, strukturelle og andre undersøgelser viste, at det drejede sig om et mælkeprodukt, og da man ved, at der fra gammel tid er fremstillet meget *Skyr* i Island var det nærliggende at slutte, at det drejede sig om dette surmælksprodukt. – Enkelte steder fandtes i massen større eller mindre pletter eller striber af betydeligt mørkere farve. Det var steder, hvor asken – trods tykkelsen – ikke havde formået at hindre gennemsivning af vand og der var kommet svampe til. En interessant beretning om disse undersøgelser er udgivet.

Men selv om dette specialarbejde en overgang optog det meste af Storchs tid, fortsatte han stadig sine undersøgelser vedrørende højnelsen af mælkeprodukternes kvalitet. Gennem foredrag – bl.a. i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab – og skrifter nåede hans tanker og undersøgelser ud til stadig større kredse og i 1890 kom den 18. beretning fra Forsøgslaboratoriet: »*Nogle Undersøgelser over Flødens Syrning*«, hvor der slås til lyd for brugen af »*Ren Syrevækker*«. Mange syrevækkerlaboratorier opstod på grundlag af undersøgelserne. Af opbevarede breve til Storch

fremgår, at der kom mange forespørgsler – ikke mindst fra udlandet – samt bøn om hjælp og vejledning og evt. tilsendelse af prøver; med det store Chr. Hansens Laboratory i Chicago havde Storch indgående brevveksling angående den rette fremgangsmåde samt fremstilling af den bedste syrevækker og gode mælkeprodukter.

Fra flere sider kom der klager over for stort vandindhold og konsistensfejl i smør. Derfor blev der fra den 16. smørudstilling i juli 1890 og fremover foretaget vandundersøgelser af alt udstillet smør. I jagten efter opklaringen af forskellige konsistensfejl lykkedes det Storch at påvise *mælkekuglernes bygning*. Offentliggørelsen af disse undersøgelser skete i den 36. beretning i 1897 og vakte stor opmærksomhed og anerkendelse verden over, hvad tydeligt fremgår af opbevarede breve til Storch.

Klager over smørret kom imidlertid ikke alene fra Danmark, men (hvad der vel var værre) også fra England. Statskonsulent *Harald Faber* i London måtte indberette om disse klager og han satte sig derudover i personlig forbindelse med Storch for at få opklaret omfanget af eventuelle falsknerier eller direkte svindel med det danske smør. Undersøgelserne viste, at der i længere tid var foregået ret omfattende svindel, idet f.eks. russisk smør – ofte fremstillet i Finland eller Sibirien – via København blev solgt som dansk smør. Det nære samarbejde mellem de to blev til stor gavn; Storchs klare beviser var en særdeles god hjælp for Faber, når klager i England skulle gendrives og der skulle sættes en stopper for den nævnte »trafik«. – Lignende samarbejde opstod vedrørende klager over danske æg.

Som foran anført undersøgtes tuberkuløs mælk sammen med B. Bang (4. og 16. beretning 1885 og 89) og resultaterne derfra gav i høj grad anledning til forhindring af smittespredning gennem mælken og mejeriprodukter og fremkomsten af lov af 26. marts 1898 om Foranstaltninger til Bekæmpelse af Tuberkulose hos Hornkvæg.

Det gjaldt da om at finde en metode – et middel – der kunne kontrollere pasteuriseringslovens overholdelse, og det er Storchs fortjeneste, at han fandt frem til parafenylendiamin som det bedst egnede middel og at udvikle den prøve, der efter ham fik navnet *Storchs Prøve*. Tænk hvilket gode den har givet os! – Beretningen derom kom som den 40nde i 1898 under betegnelsen: *En kemisk Prøve til at afgøre om Mælk eller Fløde har været opvarmet til mindst 80° C eller ikke*.

Med den indsigt, Storch havde, og det solide arbejde der udførtes, er det let forståeligt, at mange søgte råd og vejledning samt uddannelse hos ham såvel fra ind- som udland; de fleste var der på kortere besøg, men mange – især unge under uddannelse – var der i længere tid. Beredvilligt efterkom Storch deres ønsker så vidt det var muligt og med mange af dem blev der knyttet livsvarigt venskab og/eller samarbejde.

Også udenfor det egentlige laboratoriearbejde blev Storch meget brugt. Da f.eks. omkring århundredeskiftet den i dyrefysiologi og som leder af det dyrefysiologiske laboratorium ansatte lektor *V. Henriques* angreb de praktisk anlagte forsøg i

ret kraftige vendinger – nærmest for ikke at være nøjagtige nok – og lancerede begrebet næringsenhed i stedet for foderenhed, blev det Storch, der »i første omgang« måtte gendrive de rejste beskyldninger og forsvare de i paksis anlagte forsøg. En redegørelse kom som den 53. beretning i 1902 med titlen: *Kort Meddelelse om Fodringsforsøgene med Malkekøer 1900–01 samt Redegørelse for Laboratoriets Standpunkt til forskellige omdebatterede Spørgsmål Forsøgene vedkommende.* – Beklageligvis blev diskussionerne ret voldsomme og vakte opsigt ud over landets grænser, hvorfor landbrugsministeriet så sig nødsaget til at afæske afdelingen en redegørelse for forsøgene. Den blev offentliggjort i den 59. beretning i 1905 og underskrevet af hofjægermester *Fr. Friis*, Duelund – der blev leder efter Fjords død i 1891 – og Storch, der var konstitueret leder i 1901–02 mens Friis var minister; den fik titlen: *Indberetning til Landbrugsministeriet om Laboratoriets Fodringsforsøg med Malkekøer særlig i Anledning af og med Henblik på den af Professor V. Henriques udgivne Pjece.*

Udgivet efter Landbrugsministeriets Bestemmelse.

Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole kaldte ofte på Storch. Da nærværende artikel imidlertid vedrører Forsøgslaboratoriet skal her kun anføres, at han sad i kommissioner og udvalg vedr. skolens drift og undervisningens tilrettelæggelse. – 1892 udnævntes Storch til professor (uden undervisningspligt) og 1896 tildeltes han Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Med den interesse Storch havde for samfundsspørgsmål var det nærliggende at inddrage ham i offentligt arbejde, hvor han spec. kom til at virke på skolevæsenets område og ofte sammen med Fjord. Kirken havde ganske naturligt hans store interesse og han deltog flittigt i gudstjenesterne samt kirkens arbejde.

I teksten har det været nævnt, at Storch fik anerkendelsesskrivelser for sine undersøgelser og resultater samt bønkrivelser om studieophold og anden hjælp. Det blev til mange – omkring et tusinde stykker fra indland og ca. 6 gange så mange fra udlandet (ofte i fremmede sprog: engelsk, fransk, italiensk, spansk, tysk) – og de ligger opbevaret hos videnskabelig assistent *Peter Christian Hansen* i afdelingen for kontrollen med mejeriprodukter, idet det lykkedes denne at redde dem under ombygningen for ca. 20 år siden. Ganske vist drejer det sig om breve til Storch, hvorimod breve fra ham ikke synes at være tilstede, men de giver alligevel et godt billede af det mangeartede arbejde, der optog ham og hvortil han blev bedt om hjælp og vejledning. – Mellem brevene ligger adskillige visitkort fra videnskabsmænd og andre, og der er ofte et hul eller en udrivning i disse kort, der tyder på at de har været vedhæftet en blomsterbuket eller anden gave. De siger måske mere end mange ord noget om, hvor stor en anseelse Storch nød verden over. – Nogle håndskrevne forarbejder til beretninger foreligger også iflg. P. Chr. Hansen.

Evnerne og arbejdslysten bevarede op i en høj alder, hvorfor Storch forblev i sin stilling – med bopæl på Forsøgslaboratoriet – indtil døden. Det sidste halve årstid var han klar over, at han havde kræft. Trods dette arbejdede han flittigt videre på sine afhandlinger, men kræfterne svandt mere og mere, de sidste 3 uger var han mest sengeliggende, og den 1. august 1918 lukkede han sine øjne for bestandig.

Der var meget stort følge ved begravelsen fra Frederiksberg Kirke og gravstedet på dens kirkegård forefindes endnu under 3¹¹, 179; der er sørget for bevarelsen indtil 1987.

Vanløse, august 1982.